

Motorički sadržaji u domeni svladavanje baratanja predmeta

Tomée, Ivona

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:694751>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Ivona Tomée
Motorički sadržaji u domeni svladavanje baratanja predmetima
ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI
Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Motorički sadržaji u domeni svladavanje baratanja predmetima
ZAVRŠNI RAD

Predmet: Kineziološka metodika u integriranom kurikulumu II

Mentor: doc.dr.sc. Vilko Petrić

Student: Ivona Tomée

Matični broj: 0299010996

U Rijeci, rujan, 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Ivona Tomée

Zahvala

Najveće hvala mojim roditeljima, koji su uvijek vjerovali u mene i moj uspjeh, i bili mi oslonac u trenucima kada je to bilo potrebno, bez njih ovo ne bih postigla.

Posebnu zahvalu želim uputiti profesoru i mentoru doc. dr. sc. Vilku Petriću na svakom savjetu i pomoći, pozitivnom stavu i na danoj slobodi da izrazim svoju kreativnost.

Za kraj, zahvalila bi se svojim curama koje su mi pokazale koliko je studentski život lijep.

SAŽETAK: Motorički sadržaji iz domene svladavanje baratanja predmetima pripadaju biotičkim motoričkim znanjima hvatanja, dodavanja i bacanja, vođenja, gađanja te ciljanja. Pri realizaciji kinezioloških aktivnosti u ustanovama ranog odgoja odgajatelj prilagođava biotička motorička znanja čime se potiče razvoj motoričke pismenosti. Cilj ovog rada bio je dati prijedlog općih i specifičnih motoričkih sadržaja iz domene svladavanje baratanja predmetima koji potiču razvoj motoričke pismenosti, a ujedno su u skladu sa suvremenim pristupom shvaćanja djeteta u kontekstu ranog odgoja, što podrazumijeva shvaćanje djeteta kao cjelovitog bića čija je priroda učenja temeljena na integraciji sadržaja u cjelinu. Vođeni navedenim ciljem, osmišljeno je, opisano, i skicom/fotografijom prikazano niz općih i specifičnih motoričkih sadržaja u domeni svladavanje baratanja predmetima. Predloženim motoričkim sadržajima htjela se naglasiti važnost podržavanja integriranog učenja djeteta, kao i dječja igra koja ima veliku ulogu pri realizaciji kinezioloških aktivnosti i poticanju razvoja identiteta i autonomije djeteta. Može se zaključiti da je moguće osmisлити motoričke sadržaje koji su primjenjivi u praksi te koji su u skladu sa suvremenim pristupom shvaćanja djeteta čijom se realizacijom potiče cjeloviti razvoj.

KLJUČNE RIJEČI: djeca, rana dob, baratanje predmetima, igra

SUMMARY: Motor contents from the domain of mastering the handling of objects belong to the biotic motor skills of catching, passing and throwing, dribbling, shooting and targeting. By implementing kinesiology activities in early childhood education, the educator adapts biotic motor skills, thus promoting the development of motor literacy. The aim of this paper is to make a suggestion of general and specific motor content in the domain of mastering the handling of objects that encourage the development of motor literacy, while also complying with the modern approach to understanding the child in the context of early education, which involves understanding the child as a complete human being whose nature of learning is based on the integration of content into a whole. Guided by the stated goal, a series of general and specific motor contents in the domain of mastering the handling of objects were designed, described and sketched or photographed. The importance of supporting the integrated learning of a child, as well as the child's play, which plays a major role in

the implementation of kinesiological activities and in fostering the development of the child's identity and autonomy wanted to be emphasized by suggested motor contents. It can be concluded that it is possible to design motor contents that are applicable in practice and that are in accordance with the modern approach of understanding the child, whose realization encourages holistic development.

KEY WORDS: children, early age, handling objects, play

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. POKRET U INTEGRIRANOM KURIKULUMU	4
3. MOTORIČKA ZNANJA	8
3.1. Biotička motorička znanja.....	10
3.1.1. Domena svladavanje baratanja predmetima.....	12
4. MOTORIČKI SADRŽAJI U DOMENI SVLADAVANJE BARATANJA PREDMETIMA	15
4.1. Prijedlog općih motoričkih sadržaja iz domene baratanja predmetima	17
4.2. Prijedlog specifičnih motoričkih sadržaja iz domene baratanja predmetima..	30
5. ZAKLJUČAK.....	42
6. LITERATURA	44

1. UVOD

Motorički sadržaji predstavljaju skup motoričkih znanja koji su potrebni za provedbu raznih tjelesnih aktivnosti (Petrić, 2019). Još se definiraju i kao kineziološki sadržaji ili vježbe te predstavljaju vrlo značajan segment osnovnih kinezioloških transformacija, odnosno provedbom motoričkih sadržaja dolazi do promjene stanja subjekta te poticanja razvoja funkcionalnih, motoričkih i morfoloških karakteristika (Sekulić i Metikoš, 2007). Prema Neljak (2009) svi motorički sadržaji koji se provode u radu s djecom rane i predškolske dobi svrstavaju se u dvije osnovne skupine: prilagođena biotička motorička znanja i kineziološke igre. Provedba prilagođenih biotičkih motoričkih znanja u radu s djecom ima dvostruki značaj, a to su učenje motoričkog znanja i razvoj sposobnosti djeteta. Za razliku od provedbe biotičkih motoričkih znanja, kod kinezioloških igara još je stavljen dodatan naglasak na razvoj djetetove ličnosti te stvaranje pozitivnog stava prema vježbanju i kretanju. U radu s djecom motorička znanja se prilagođavaju i oblikuju prema njihovima mogućnostima i sposobnostima, pri čemu se zapravo osmišljavaju određeni motorički sadržaji, dakle motorički sadržaji predstavljaju prilagođena i obogaćena motorička znanja.

Motorički sadržaji mogu se svrstati u četiri domene: domena svladavanja prostora, domena svladavanja prepreka, domena svladavanja otpora te domena svladavanja baratanja predmetima (Sekulić i Metikoš, 2007).

Domena svladavanja baratanja predmetima obuhvaća „*različita bacanja, hvatanja, ciljanja i gađanja, slaganja i rastavljanja predmeta različitog broja, oblika i masa u određenom prostoru i vremenu.*“ (Neljak, 2009:45). Osnovna gibanja ove domene su bacanje i hvatanje, dok su ostala gibanja izvedena iz motoričkih znanja bacanja i hvatanja.

Literatura koja obuhvaća motoričke sadržaje u domeni svladavanje baratanja predmetima vrlo je siromašna, a sadržaji koji su opisani u postojećim literaturama vrlo su monotoni i nekreativni te je prvenstveno naglasak stavljen na razvoj djetetovih funkcionalnih, morfoloških i motoričkih sposobnosti, dok se zanemaruje poticanje djetetovog cjelovitog razvoja te integrirano učenje koje je u prirodi učenja djeteta. Primjerice, autorica Pejčić (2005) navodi razne motoričke sadržaje iz domene

svladavanje baratanja predmetima koji se mogu provoditi s djecom rane i predškolske dobi te njihovom provedbom potiče se usvajanje i usavršavanje određenih gibanja, međutim ti sadržaji ne idu izvan okvira kineziološke metodike, već je najveći naglasak stavljen na sam proces vježbanja. Konkretno neki od sadržaja koje autorica navodi su: bacanje loptice udalj s mjesta, bacanje lakših predmeta preko okomitih prepreka, bacanje lopte uvis na različite načine i hvatanja i sl.

Zatim, autorica Ivanković (1988) ističe kako djeca pokazuju veliki interes za vježbanje kada je ono povezano s određenom temom te kada imaju priliku baratati određenim predmetom, stoga navodi niz motoričkih sadržaja koja to omogućavaju. Motorički sadržaji su kreativno osmišljeni te djeca barataju predmetima poput palica, vrećice, štapića, lopti, maramama itd.

U svojem priručniku za odgajatelje autori Ivanković i Njirić (1979) su izvrsno prikazali kako integrirati glazbu i pokret, tj. u priručniku su napisane kratke priče koje obuhvaćaju različite vježbe te usto su popraćene glazbom. Naglasak je na dječjoj kreativnosti i mašti, odnosno dok odgajatelj čita priču djeca sama pokazuju kako zamišljaju pojedinu radnju ili pokret, kretanje životinje ili vježbu. Od desetak priča jedino se dvije priče fokusiraju na svladavanje baratanja predmetima: igre loptom i vježbajmo palicom.

Autorica Vučinić (2001) također navodi određene motoričke sadržaje, ali naglasak stavlja na pojedinca, a ne organizirano vježbanje u dječjem vrtiću. Autorica objašnjava benefite tjelesnog vježbanja te navodi nekoliko vježbi koje uključuju baratanje predmetima te se mogu iskoristiti kao motorički sadržaja u sklopu provedbe tjelesne i zdravstvene kulture u dječjem vrtiću.

Iz priloženog je vidljivo da postoji određena literatura koja daje prijedloge motoričkih sadržaja u domeni svladavanje baratanja predmetima, međutim broj predloženih motoričkih sadržaja je vrlo malen te ne daje odgajatelju širok raspon mogućnosti. Motorički sadržaji koji su predloženi u dosadašnjoj literaturi nisu u potpunosti u skladu sa suvremenim shvaćanjem djeteta, odnosno shvaćanju da je dijete cjelovito biće čija priroda učenja se bazira na integraciji sadržaja. Pri realizaciji tih određenih motoričkih sadržaja djetetu se ne nudi širok raspon mogućnosti za zadovoljenje svojih potreba i razvoj autonomnosti i odgovornosti pri izboru motoričkih sadržaja. Također, nemaju svi dječji vrtići iste materijalne mogućnosti, a

motorički sadržaji bi trebali biti osmišljeni tako da su primjenjivi u odgojno-obrazovnom radu svih dječjih vrtića, bez obzira na materijalne mogućnosti.

Stoga u ovome radu najveći naglasak je stavljen na doživljavanje i shvaćanje djeteta kao cjelovito biće koje ima svoja prava, želje i potrebe. Shodno tom razmišljanju osmišljeni su motorički sadržaji u domeni svladavanja baratanja predmeta koji djetetu omogućuju da iskoristi svoj puni potencijal čime mu se na kraju osigurava razvoj opće motoričke pismenosti.

2. POKRET U INTEGRIRANOM KURIKULUMU

Odgojno-obrazovni proces koji se temelji na holističkom pristupu te pristupu koji je usmjeren na dijete, svojstven je većem broju predškolskih pedagoških koncepcija, tj. njihovih kurikuluma. Takvim kurikulumom poštuje se dječja prirodna znatiželja, interesi i potrebe te se stvara okruženje koje ih potiče na slobodu izbora i na preuzimanje odgovornosti za svoje ponašanje (Slunjski, 2011). Prema tim značajkama kreiran je i Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje.

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje je službeni dokument koji sadrži temeljne vrijednosti odgoja i obrazovanja djece rane i predškolske dobi. Ovaj dokument je koncipiran tako da u središte stavlja vrijednosti, načela i ciljeve, a ne sadržaje odgoja i obrazovanja. Upravo ovako koncipiran Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje omogućava da vrtić ostvari svoju autonomnost i pluralizam pedagoških ideja te se na koncu osigurava stvaranje kurikuluma vrtića i kurikuluma predškole koji čine osnovu za planiranje i organizaciju rada vrtića (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014).

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje fokusira se na samorealizaciju i samoaktualizaciju djeteta, stavljajući naglasak na njegove interese, osobni razvoj i aktivno učenje. Ove značajke pokazuju kako je kurikulum usmjeren na dijete, a ne na sadržaje učenja (Slunjski, 2015).

Jedan od važnih ciljeva, koje navodi Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, jest osiguravanje dobrobiti djeteta. Odgajatelj osigurava dobrobit djeteta s obzirom na znanja, očekivanja i shvaćanja djeteta te na temelju toga planira i organizira odgojno-obrazovni rad, ne stavljajući u fokus parcijalna područja i sadržaje učenja. Dobrobit djeteta obuhvaća osobnu, emocionalnu i tjelesnu dobrobit, obrazovnu dobrobit i socijalnu dobrobit. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje prepoznaje važnost tjelesnog razvoja kroz ostvarivanje tjelesne dobrobiti djeteta koja uključuje razvoj motoričkih vještina te usvajanje higijenskih, prehrambenih i kretnih navika kao preduvjeta zdravlja. Također, u planiranju i

oblikovanju kurikuluma ističe se važnost razvoja navika tjelesnog vježbanja i očuvanja vlastitog zdravlja (Nacionalni kurikulum za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). Poticanjem tjelesne dobrobiti kod djece stvaraju se mogućnosti za razvijanje vještina i ostvarivanje potrebe za trajnom tjelesnom aktivnošću. Ujedno, kineziološke aktivnosti tjelesne i zdravstvene kulture pružaju djeci priliku za ostvarivanje socijalnih interakcija, za učenje pravila, shvaćanje međusobnih ovisnosti, razvijanje samopouzdanja, intelektualno razvijanje i rješavanje raznih problema (Kirsten i sur., 2001).

Sljedeći važan cilj Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje jest cjelovit razvoj, odgoj i učenje djece te razvoj njihovih kompetencija. Ostvarenje ovog cilja postiže se shvaćanjem djeteta kao cjelovitog bića koje uči integrirano, po čemu bi različiti sadržaji odgojno-obrazovnog procesa trebali biti integrirani u cjelinu, odnosno prisutni u svim segmentima dječjeg odgoja i obrazovanja, a ne vremenski i sadržajno parcelizirani (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje, 2014). Rascjepkanost sadržaja po predmetnim područjima djetetu otežava razumijevanje, a time i praktično korištenje određenih znanja u nekom drugom kontekstu, tj. u određenim kasnijim aktivnostima (Slunjski, 2001). To znači da se aktivnosti djece ne strukturiraju prema izdvojenim metodičkim područjima (kineziološka metodika, likovna metodika, glazbena metodika, istraživačko-spoznajno područje i jezično-komunikacijsko područje), već *„kurikulum treba skrbiti za sva područja djetetova razvoja i to objedinjeno, kako bi odgovarao prirodi razvoja djeteta.“* (Slunjski, 2001:23).

Neprimjereno je umjetno odvajati područja razvoja djeteta, tj. organizirati aktivnosti čiji je cilj utjecati na pojedino područje razvoja. Aktivnosti bi trebale biti organizirane tako da poticanje jedne dimenzije učenja i razvoja, utječe i na druge dimenzije (Slunjski, 2001). U skladu s time i pokret se integrira u aktivnosti djece koje pripadaju različitim metodičkim područjima. Za djecu rane dobi integracija pokreta u sva metodička područja od iznimne je važnosti jer tjelesna aktivnost omogućuje uključivanje svih područja njegova razvoja, tj. područje kognicije, motorike i socio-emocionalno područje (Pišot, 2005). Koliko će pokret biti integriran u određenim aktivnostima ponajviše ovisi o odgajatelju, odnosno o njegovoj razini stručnosti, shvaćanju djeteta kao cjelovitog bića te sposobnosti integriranja sadržaja. Pri

realizaciji kinezioloških aktivnosti u odgojno-obrazovnome radu odgajatelj treba voditi računa o tome da se potiče iskustveno učenje, tj. da dijete opaža, aktivno sudjeluje, izvodi i usavršava vještine koje su očekivane u određenom razvojnom razdoblju djeteta (Petrić, 2019).

Dobar primjer integracije pokreta u različite aktivnosti djece prikazala je autorica Ravnić (2015) gdje je zajedno s djecom kreirala projekt u kojem je pokret bio glavno sredstvo izražavanja. Ona je prepoznala da djeca pokazuju veliki interes prema dvorani i pokretu te je odlučila omogućiti im zadovoljenje njihove izražene potrebe za kretanjem, ali pritom ih potaknuti na istraživanje, izražavanje i stvaranje.

Integrirala je pokret u likovne aktivnosti na način da su djeca izvodila razne pokrete gledajući se u veliko ogledalo, a zatim im je ponudila papir da nacrtaju sebe u raznim pokretima. Za ovu vrstu aktivnosti djeci je ponudila bijeli konac i crni hamer papir gdje su djeca s koncem dočaravala kako doživljavaju sebe u pokretu.

Osim toga, pripremila je za djecu projekcije kratkih filmova u kojima su gledali gimnastičare kako izvode razne strukture. Djeci se najviše dojmio ples s trakom, stoga im je odgajateljica pripremila ukrasne trake i glazbu na koju su se djeca kretala prateći ritam glazbe te su imitirali plesne strukture gimnastičara koje su vidjeli na kratkim filmovima. Osim dobre integracije glazbe i pokreta, ovo je i dobar primjer upotrebe medija u odgojno-obrazovnom radu. Ova aktivnost se upotpunila i dječjim likovnim stvaralaštvom gdje su djeca pastelama prikazali kako su doživjeli ples s trakama.

U istraživačkom-spoznajnom dijelu djeca su istraživala fenomen sjene kroz pokret. Za ovu aktivnost nije bio potreban nikakav materijal, tj. djeca su vani na suncu istraživali svoje sjene te izvodili razne pokrete promatrajući kako se njihova sjena mijenja. Također, šetnja u prirodi je koristila kao trenutak za istraživačko-spoznajne aktivnosti gdje su djeca istraživala stabala, odnosno osluškivali su, mjerili, promatrali, crtali stabala.

Još jedan dobar primjer integracije pokreta u odgojno-obrazovnom radu naveo je i autor Pišot (2005). On ističe kako su brojna istraživanja pokazala da se provedbom igara i pjesmica s pokretom te tjelesnim aktivnostima najuspješnije usvaja i uči strani jezik. Kroz pokret dijete utvrđuje jezično usvojene sadržaje jer dok izgovara strane riječi kretanjem predstavlja ono što je reklo. Usto autor još naglašava kako si

kineziološke igre i aktivnosti zabavne i zanimljive, opuštaju djecu te na koncu ona uče brže i s veseljem.

Iz navedenih primjera vidljivo je kako je moguće integrirati različita odgojna područja te kako integracijom sadržaja djeci dajemo veće mogućnosti za konstruiranje znanja i građenje igre. Također, implementacijom pokreta u odgojno-obrazovni rad, djeca zajedno s odgajateljem prihvaćaju kretanje kao način funkcioniranja njihove odgojno-obrazovne skupine (Petrić, 2019).

3. MOTORIČKA ZNANJA

Motorička znanja predstavljaju formirane „algoritme naredbi“ koji se nalaze u određenim područjima središnjeg živčanog sustava. „Algoritmi naredbi“ omogućavaju aktiviranje i deaktiviranje mišića u odnosu na redoslijed, intenzitet i trajanje nekog rada, što dovodi do ostvarivanja svrhovitih motoričkih struktura gibanja i izvođenja određene motoričke operacije (Pejčić, 2005). „*Motorička znanja su stupanj usvojenosti pojedinih motoričkih struktura, a mogu biti na različitim razinama.*“ (Findak i Prskalo, 2004:54).

Motorička znanja podrazumijevaju sva motorička gibanja čija učinkovitost i uspješnost zavisi o broju ponavljanja gibanja, složenosti strukture gibanja i razini osobina i sposobnosti subjekta koji je u procesu vježbanja (Pejčić, 2005). Dakle, ukoliko je prisutan veći broj ponavljanja gibanja, strukture gibanja nisu kompleksne te razina osobina i sposobnosti je na visokom nivou, subjekt će lakše usvojiti određeno motoričko znanje. Ujedno, važno je naglasiti i da prethodno stečena motorička znanja olakšavaju svladavanje novih i nepoznatih motoričkih sadržaja (Sekulić i Metikoš, 2007).

Motorička znanja se mogu usvojiti na različitim razinama, stoga autorica Pejčić (2005) navodi pet razina usvojenosti motoričkih znanja.

Prva razina usvojenosti jest kada subjekt ima simboličku informaciju, ali nema motoričku informaciju, odnosno subjekt ima određenu predodžbu kako se izvodi određeno kretanje, ali ga ne može ostvariti. Autor Neljak (2010) ističe kako u ovoj fazi odgajatelj najavljuje, opisuje i demonstrira motorički zadatak, dok dijete prima informacije o određenom motoričkom zadatku.

Na drugoj razini usvojenosti motorička informacija je formirana, međutim pri izvođenju gibanja subjekt je nespretn, nesiguran te je prisutan veliki utrošak energije. Na ovoj razini usvojenosti potreban je veći tjelesni angažman odgajatelja, odnosno nužno je da odgajatelj pomaže djetetu, ispravlja pogreške te ohrabruje i motivira dijete (Petrić, 2019).

Treću razinu karakterizira izvođenje gibanja s velikom sigurnošću te manjim utroškom energije. Određeni segmenti gibanja se izvode pravilno, dok ostali segmenti

još odstupaju od idealnog gibanja. U ovoj fazi rad odgajatelja se bazira na promatranju i usmenom ispravljanju manjih pogrešaka (Petrić, 2019).

Na četvrtoj razini usvojenosti određeni segmenti gibanja se izvode pravilno, ali postoje gotovo zanemariva odstupanja od idealne strukture gibanja te se to smatra visokoautomatiziranom motoričkom radnjom.

Peta razina usvojenosti jest kada subjekt izvodi gibanje bez ikakvih odstupanja od idealne strukture gibanja. Motoričko znanje se izvodi automatski s maksimalnim iskorištavanjem svih trenutnih potencijala. Prema autoru Neljak (2010) važno je istaknuti kako se posljednja razina usvojenosti motoričkog znanja ne smije tumačiti kao završetak učenja, već kao dostatan zapis motoričkog gibanja koji se neće zaboraviti, a daljnjim učenjem i uvježbavanjem može se ići ka višim, visokim i vrhunskim postignućima pojedinca. Provođenjem istog motoričkog znanja u različitim uvjetima i situacijama djetetu se omogućuje daljnje učenje i unapređivanje postojećeg motoričkog znanja (Petrić, 2019).

Nadalje, motorička znanja se dijele u dvije osnovne skupine: konvencionalna motorička znanja i nekonvencionalna motorička znanja.

Konvencionalna motorička znanja izvode se po određenim pravilima tj. konvencijama te su prisutna u sportskim disciplinama i sportskim natjecanjima (npr. trokorak u rukometu, skok u vis u atletici, hvatanje lopte u vaterpolu...). Nekonvencionalna motorička znanja predstavljaju niz kretnih struktura koje nisu određene pravilima tj. konvencijama (Sekulić i Metikoš, 2007). Njihov osnovni cilj je unapređenje antropoloških obilježja te usvajanje i usavršavanje temeljnih motoričkih informacija koja se primjenjuju u svakodnevnom životu. Ujedno, ova skupina motoričkih znanja ima naglašeno značenje zbog velikog utjecaja nekonvencionalnih gibanja na razvoj osobina i sposobnosti (Prskalo i Sporiš, 2016).

Nekonvencionalna motorička znanja se dijele na biotička motorička znanja, opća motorička znanja i radno-manipulativna motorička znanja (Sekulić i Metikoš, 2007).

Biotička motorička znanja označavaju prirodne oblike kretanja, opća motorička znanja obuhvaćaju one kretne strukture čija je glavna funkcija razvoj i promicanje pojedinačnih funkcionalnih, motoričkih i morfoloških obilježja (Findak i Prskalo, 2004), dok su radno-manipulativna motorička znanja karakteristična za određene radne aktivnosti ljudi te su u funkciji obavljanja profesije (Sekulić i Metikoš, 2007).

3.1. Biotička motorička znanja

Biotička motorička znanja predstavljaju prirodne oblike kretanja (Sekulić i Metikoš, 2007). Ona su temeljna znanja na koja se nadograđuju sva ostala motorička znanja (Pejčić, 2005). To su opća znanja koja su potrebna čovjeku, sve od prošlosti, sadašnjosti pa do budućnosti. U prošlosti su bila potrebna čovjeku za opstanak i razvoj ljudske vrste, dok u budućnosti će biti sve više potrebna zbog suvremenog načina života što uzrokuje nedostatak kretanja (Findak, 2003).

Prema autorima Findak i Prskalo (2004) biotička motorička znanja imaju dvostruku funkciju:

1. Stjecanje i usavršavanje određenih motorička znanja koja su potrebna za obavljanje svakodnevnih motoričkih zadataka
2. Osiguravanje optimalnog razvoja antropoloških obilježja, a posebice morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja

Biotička motorička znanja obuhvaćaju sva motorička znanja koja čovjeku omogućuju uspješno:

1. Svladavanje prostora (valjanje, puzanje, kotrljanje, hodanje trčanje)
2. Svladavanje prepreka (preskoci, naskoci, saskoci, penjanje, provlačenje)
3. Svladavanje otpora (dizanje, nošenje, guranje, vučenje, upiranje, višenje)
4. Svladavanje baratanja predmetima (hvatanje, dodavanje i bacanje, vođenje, gađanje, ciljanje).

Navedene domene potrebno je gledati kao cjelinu jer sve zajedno omogućuju tjelesno kretanje u prostoru. (Petrić, 2019).

Biotička motorička znanja su filogenetski uvjetovana te ih djeca nagoni započinju izvoditi bez poduke odraslih (Neljak, 2010). Dijete samostalno usvaja određena biotička motorička znanja i to je najviše vidljivo u prve dvije godine djetetova života kada dijete značajno motorički napreduje. Novorođenče refleksno stišće šaku i sve što mu dotakne dlan, a zatim s vremenom dijete se počinje kotrljati i svladavati prostor oko sebe puzanje. Potom hvata i baca predmete iz svoje okoline, samostalno se podiže iz sjedećeg položaja, hoda uz pridržavanje za predmete u blizini, gura, podiže, nosi predmete i sl. (Petrić, 2019).

Za djecu rane i predškolske dobi biotička motorička znanja su osnovni sadržaji u aktivnostima tjelesne i zdravstvene kulture. Pravilnim izborom biotičkih motoričkih znanja kao temeljnih sadržaja osigurava se optimalan razvoj osobina i sposobnosti u djetinjstvu (Pejčić, 2005). Važno je voditi računa o tome da se djetetu osigura sigurno i poticajno okruženje za kretanje čime se omogućava nesmetani motorički razvoj. Ukoliko se dijete sputava u izvedbi motoričkih pokreta može doći do stagnacije motoričkog razvoja. Također, određena biotička motorička znanja se trebaju provoditi u cjelini jer je integracija u prirodi učenja djeteta, primjerice kada dijete prohoda tada izvodi biotička motorička znanja iz više domena: penjanje po stepenicama, guranje i prenošenje predmeta i sl. (Petrić, 2019).

Biotička motorička znanja utječu na razvoj centralnog živčanog sustava i lokomotornog sustava (kosti, zglobovi i mišići). Sazrijevanjem navedenih sustava postupno se usavršavaju i biotička motorička znanja. Usavršavanje odnosno napredak razvoja biotičkih motoričkih znanja prikazuje se u tri faze: faza manifestacije pokreta, faza usklađivanja pokreta i faza primjene pokreta (Petrić, 2019).

U fazi manifestacije pokreti su grubi i neprecizni i tek se navješćuje određeno biotičko motoričko znanje. U ovoj fazi dijete tek izvodi svoje prve nesigurne pokušaje izvedbe određenog pokreta, primjerice kada dijete pokušava izvesti svoje prve korake, pa se pridržava dok hoda.

Fazu usklađivanja pokreta karakterizira viša razina preciznosti i sigurnosti u izvedbi određene motoričkog pokreta, iako struktura pokreta još uvijek nije cjelovita. Na primjer, dijete sigurnije hoda uz pridržavanja, a samostalno može napraviti nekoliko koraka.

U fazi primjene pokreta prisutna je potpuna usklađenost strukture pokreta. Pokreti su precizni te dijete može svrhovito i sigurno primjenjivati određeno biotičko motoričko znanja, no povremeno se pri izvedbi može pojaviti sitna nesigurnost. Primjerice, dijete može samostalno ustati i sigurno hodati u željenome smjeru (Petrić, 2019).

Navedene faze, odnosno proces usavršavanja biotičkog motoričkog znanja kod većine djece se pojavljuje u istom periodu života. Međutim, treba uzeti u obzir individualnost svakog djeteta, stoga nije poželjno generalizirati koliko će određeno motoričko znanje biti prisutno u pojedinoj fazi (Petrić, 2019).

3.1.1. Domena svladavanje baratanja predmetima

Domena svladavanje baratanja predmetima obuhvaća motorička znanja za učinkovito baratanje vanjskim predmetima. Predmeti mogu biti različitog oblika, različitih dimenzija, različitih težina i broja. Motorička znanja u ovoj domeni se uče postupno od ranog djetinjstva. Primjerice, kada djetetu ispadne dudu ono počinje plakati jer ju ne može samostalno uhvatiti te ako mu je odrasli da u ruku djetetu će dudu najvjerojatnije ponovno ispasti jer ne zna što da radi s dudom. Međutim, nakon određenog vremena motorički program manipuliranja dudom se usavršava te dijete može samostalno uhvatiti dudu i staviti ju u usta (Sekulić i Metikoš, 2007). Važno je naglasiti da od svih temeljnih biotičkih motoričkih znanja, motorička znanja iz domene svladavanja baratanja predmetima zahtijevaju najsloženiju regulaciju pokreta ruku i prstiju zbog čega se kod djece posljednja stabiliziraju (Neljak, 2009).

Motorička znanja koja pripadaju domeni svladavanje baratanja predmetima su dodavanje i bacanje, hvatanje, vođenje, gađanje i ciljanje. Sva navedena motorička znanja po određenim strukturama su vrlo slična, međutim prisutne su i određene razlike zbog kojih su međusobni odvojeni (Sekulić i Metikoš, 2007).

U domeni svladavanje baratanja predmetima najprije se pojavljuje motoričko znanje bacanja i to u drugoj godini djetetova života. Dijete spontano i bez kontrole baca razne predmete. Razlog zbog kojeg to dijete čini jest zato što istražuje predmete iz svoje okoline, odnosno bacanjem predmeta osjetilno spoznaje o veličini, težini i obliku različitih predmeta. Kako djeca odrastaju tako su bacanja sve skladnija i preciznija, a svrha bacanja postaje da se predmet što dalje baci. U srednjoj dobi smjer izbačenih predmeta nije definiran, dok u starijoj dobi smjer izbačaja je više usmjeren prema jednom prostoru (Neljak, 2009). Bacanje ima visoku transformacijsku učinkovitost te angažira vrlo osjetljive čimbenike motoričkih sposobnosti, a to su preciznost i koordinacija. Kvalitetan razvoj koordinacije je posebno važan u ranom djetinjstvu jer je koordinacija prožeta gotovo kroz sva motorička znanja (Sekulić i Metikoš, 2007).

Dodavanje je po svojim karakteristikama slično bacanju jedino što je kod dodavanja izbačeni predmet potrebno i uhvatiti. Iako bi se po ovome moglo zaključiti da je dodavanje puno kompleksnija radnja, to ne mora biti nužno tako jer kod bacanja

se većinom treba i nešto pogoditi (koš ili meta). Samim time, sposobnost preciznosti je potrebna i u aktivnostima dodavanja, i u aktivnostima bacanja. Nadalje, dodavanje i bacanje omogućuju široku raznolikost sadržaja čime je prisutan stalni motiv za radom. Dodavanje i bacanje vrlo često uključuje i čimbenike snage koji su potrebni kako bi se predmet bacio dovoljno jako ili kako bi se u dodavanju postigla odgovarajuća daljina. Kod ovih motoričkih znanja kretanja (zamah) se izvodi visokom amplitudom, a izbačaj je brz i eksplozivan, što omogućuje i razvoj fleksibilnosti i eksplozivne snage (Sekulić i Metikoš, 2007). U kineziološkim aktivnostima tjelesne i zdravstvene kulture koriste se različiti načini bacanja (u daljinu, u vis i u cilj), različite veličine predmeta, zatim na različitim udaljenostima iz mjesta ili kretanja te se može bacati predmet s jednom ili obje ruke (Pejčić i Trajkovski, 2018).

Hvatanje iziskuje vrlo precizno usklađene pokrete. Koliko je hvatanje kompleksno ovisi o tome hvata li se predmet koji miruje ili koji se kreće. Kod hvatanja predmeta koji se kreću potrebno je pravilno procijeniti brzinu predmeta, rukama amortizirati i na taj način usporiti kretanje predmeta te u pravom trenutku prihvatiti predmet stiskom šake. Ovakva složenost pokreta predstavlja koordinacijski zahtjevnu radnju, dok kod hvatanja teškog predmeta prisutan je i razvoj čimbenika snage (Sekulić i Metikoš, 2007). Zbog navedenih karakteristika hvatanje predstavlja vrlo zahtjevnu aktivnost za djecu te se preporuča da se motorički sadržaji koji uključuju hvatanje provode u starijim dobnim skupinama djece. Odgajatelj pri odabiru motoričkih sadržaja mora voditi brigu o tome da predmeti budu lagani i dostatno veliki te da se predmet najprije hvata iz blizine pa postupno s većih udaljenosti (Neljak, 2009).

Vođenje predstavlja kombinaciju bacanja i „poluhvatanja“, tj. odbijanja lopte. Kod ovog motoričkog znanja potrebna je preciznost, ali i osjećaj za prostor i vrijeme, odnosno koordinacija. Preciznost se ne odnosi na klasično gađanje mete ili cilja, već kod vođenja objekt treba biti precizno usmjeren jer inače neće ići u željenom smjeru i neće biti prisutna maksimalna učinkovitost vođenja. Koordinacija je potrebna jer se usklađuju različiti pokreti, premješta vlastito tijelo u prostoru i prati vođena lopta. Vođenje obuhvaća vrlo složena i komplicirana gibanja te se može izvoditi rukama ili nogama (Sekulić i Metikoš, 2007).

Gađanje i ciljanje karakterizira motorička sposobnost preciznosti, tj. sposobnost čovjeka da pomoću kinetičke strukture ostvari precizan cilj. Međutim, gađanje i

ciljanje ne spadaju pod isto motoričko znanje zbog svoje različite namjene. Gađanje jest motoričko znanje u kojem se predmet izbacuje po nekoj balističkoj krivulji prema cilju tako da se pogodi cilj, dok je ciljanje motoričko znanje gdje je potrebno pogoditi cilj vođenjem predmeta do cilja izbačaja (Dodig, 1998). Drugačije rečeno, kod gađanja čovjek izbacuje određeni predmet prema cilju, a kod ciljanja čovjek ne ispušta određeni predmet nego ga vodi do cilja. Primjerice, dijete kada baca loptu u koš to predstavlja gađanje jer ne ispušta loptu iz ruku, a kada palicom usmjerava lopticu prema cilju to je ciljanje jer je predmet (palica) konstantno prisutna u ruci djeteta.

Kod gađanja djeca započinju razvoj preciznosti suručnim i jednoručnim ubacivanjem predmeta odozdo, zatim kotrljanjem predmeta po površini, a tek onda izbacivanjem predmeta. U kineziološkim aktivnostima najprije se izbacuju veći predmeti s manjih udaljenosti, a potom se postupno prelazi na izbacivanje manjih predmeta s veće udaljenosti (Neljak, 2009).

Korištenje svih navedenih motoričkih znanja pridonosi razvoju eksplozivne i repetitivne snage mišića ruku, ramenog pojasa i leđa, mišića šake i prstiju te razvoju preciznosti, koordinacije i brzine (Pejčić i Trajkovski, 2018). Također, vrlo je važno pri provedbi motoričkih sadržaja koji obuhvaćaju domenu svladavanje baratanja predmetima da su predmeti prilagođeni djeci po obliku, veličini i težini (Neljak, 2009).

4. MOTORIČKI SADRŽAJI U DOMENI SVLADAVANJE BARATANJA PREDMETIMA

Temelj kinezioloških aktivnosti predstavlja tjelesno vježbanje, odnosno provedba motoričkih sadržaja. Motorički sadržaji trebaju odgovarati razvojnim obilježjima djece te njihovim trenutnim tjelesnim mogućnostima. Ujedno, provedbom motoričkih sadržaja potrebno je poticati razvoj motoričke pismenosti, odnosno osposobiti djecu za svakodnevne motoričke pokrete te za kasnije lakše usvajanje specifičnih kinezioloških motoričkih znanja (Petrić, 2019).

Na temelju biotičkih motoričkih znanja osmišljavaju se i provode motorički sadržaji, odnosno prilagođena biotička motorička znanja i kineziološke igre.

Prilagođena biotička motorička znanja nadograđuju se i podižu na višu razinu u usporedbi s biotičkim motoričkim znanjima, stoga je pri provedbi tih sadržaja potrebna podrška odgajatelja. Prema autoru Petrić (2019) neki od mogućih primjera prilagođenih biotičkih motoričkih znanja iz domene svladavanje baratanja predmeta su kotrljanje lopte rukom, vođenje lopte nogom, dodavanje lopte u skupinama, bacanje i hvatanje lopte na različite načine, gađanje statične mete lopticom i sl.

Kineziološke igre se definiraju kao skup različitih motoričkih znanja koji su potrebni kako bi se smisleno ostvario određeni cilj. U ranoj i predškolskoj dobi vrlo su značajne jer igra predstavlja glavnu djetetovu djelatnost putem koje ispituje i istražuje svoju okolinu, a ujedno se kroz igru osigurava cjeloviti razvoj djeteta koji među ostalim objedinjuje istraživački, tjelesni, likovni, glazbeni i jezično– komunikacijski segment. S obzirom na organizacijska obilježja možemo razlikovati pojedinačne, ekipne i hvatačke kineziološke igre. U pojedinačnim kineziološkim igrama sva djeca izvode isti motorički zadatak, ekipne igre podrazumijevaju podjelu skupina djece u dvije ili više ekipa pri čemu se mogu i međusobno natjecati, ali nije nužno, dok hvatačke igre karakterizira podjelu skupina djece na lovce i lovine (Petrić, 2019). U domeni svladavanje baratanja predmetima najčešće su prisutne pojedinačne i ekipne kineziološke igre.

Prilikom osmišljavanja motoričkih sadržaja, tj. prilagođenih biotičkih motoričkih znanja i kinezioloških igara, u domeni svladavanje baratanja predmetima, važno je voditi računa o primjerenosti vježbi uzrastu djeteta, odnosno o veličini i težini predmeta te veličini cilja koji se gađa (Pejčić i Trajkovski, 2018). Svako dijete je individua za sebe te među djecom su prisutne razlike u njihovim mogućnostima, sposobnostima i osobnosti, iz tog razloga motorički sadržaji trebaju biti prilagođeni tako da zadovolje potrebe sve djece, čime se odgajatelju olakšava prepoznavanje i prihvaćanje njihovog identiteta, sposobnosti i talenta (Petrić, 2019). Također, potrebna je dobra organizacija rada kako bi se spriječile određene opasnosti. Kod bacanja i gađanja sva djeca trebaju bacati predmet u istom pravcu i smjeru te sakupiti bačene predmete kada svi završe bacanje. Kada se provodi dodavanje predmetom, valja voditi računa da je dodavanje pravilno i točno, a ne snažno i netočno (Pejčić i Trajkovski, 2018).

Nadalje, važno je napomenuti da pri realizaciji motoričkih sadržaja odgajatelj treba imati jasna i realna očekivanja od djeteta koja postavljaju podlogu za očuvanje i unapređenje djetetovog zdravlja. Osim toga, od odgajatelja se očekuje da pri provedbi motoričkih sadržaja ima određeni cilj koji želi postići, međutim treba uzeti u obzir želje i interese djece koji predstavljaju temelj za motivaciju i aktivno sudjelovanje u kineziološkim aktivnostima (Petrić, 2019).

Odgajatelj treba biti svjestan da su motorička znanja iz domene svladavanje baratanja predmetima u usporedbi s ostalim domenama vrlo kompleksna i treba puno više vremena da djeca usvoje određena motorička znanja. Stoga je potrebno izdvojiti veći broj sati za provedbu tih motoričkih sadržaja te svojim pristupom i stavom biti primjereni model djeci, čime će usvajanje motoričkih znanja iz domene svladavanje baratanje predmetima biti olakšano i djeci i odgajatelju.

U ovome poglavlju prikazani su i opisani opći i specifični motorički sadržaji u domeni svladavanje baratanja predmetima koje odgajatelj može primjenjivati u svojoj praksi. Opći motorički sadržaji obuhvaćaju velike skupine mišića (udovi i trup) te se odnosi na kretanje čitavog tijela poput hodanja, trčanja, skakanja, bacanja itd. Dok, specifični motorički sadržaji obuhvaćaju male skupine mišića (prsti, zapešće, šake). Kod specifičnih motoričkih sadržaja naglasak je stavljen na kontrolu, strpljenje, preciznost i točnost pokreta ruku (Goldberg, 2003). Oni još mogu obuhvaćati i vještine

koordinacije ruku te snagu i spretnost prstiju (otkopčavanje, zakopčavanje, vezanje). Kroz provedbu specifičnih motoričkih sadržaja iz domene baratanja predmetima stvaraju se temelji i za razvoj početnog pisanja.

Navedene motoričke sadržaje potrebno je dobro i razumljivo iščitati, kako bi se djeci lakše predstavio i opisao određeni motorički sadržaj. Također, pri provedbi ovih motoričkih sadržaja odgajatelj treba konstantno pratiti igru kako bi u određenim trenucima moga primjereno reagirati, odnosno da po potrebi prekine igru kako bi dodatno pojasnio određene segmente, da motivira i ohrabruje djecu, da razgovara o učincima igre i sl. (Petrić, 2019).

Cilj je da predloženi motorički sadržaji potiču dijete, ali i odgajatelja, na kreativnost i inovativnost. Provedbom ovih motoričkih sadržaja djeca kroz svoju glavnu djelatnost, igru, usvajaju i usavršavaju motorička znanja iz domene svladavanje baratanja predmetima. Također, motorički sadržaji su osmišljeni tako da su implementirani i sadržaji iz drugih metodičkih područja čime se potiče integrirano učenje djeteta. Svi navedeni segmenti, poput kreativnosti, igre i integriranog učenja, utječu da se kod djece potiče solidarnost, međusobno uvažavanje, stvaranje osobnog stava i osjećaja odgovornosti te razvijanje moralnih vrijednosti.

4.1. Prijedlog općih motoričkih sadržaja iz domene baratanja predmetima

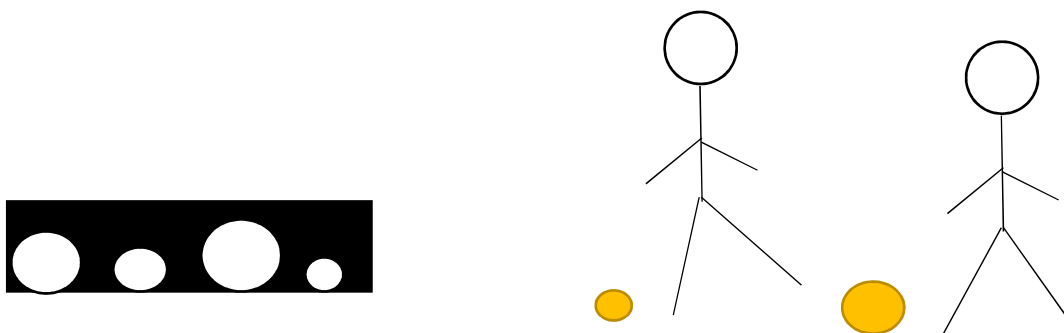
- **„Blistaj, blistaj zvijezdo mala“**

Na jednom dijelu dvorane uspravno se postavi karton na kojemu je naslikano zvjezdano nebo s dvije rupe. Rupe trebaju biti različite veličine kako bi se zadovoljile različite dječje sposobnosti. S obzirom na dob djeteta, na određenoj udaljenosti postavi se kutija u kojoj se nalaze zvijezde izrađene od spužve. Djeca stoje u koloni te jedan po jedan spužvastim zvijezdama gađaju rupe na kartonu, tj. na zvjezdanom nebu. Nakon što su iskoristili sve ponuđene spužvaste zvijezde, djece trebaju pokupiti bačene zvijezde i spremiti ih nazad u kutiju.

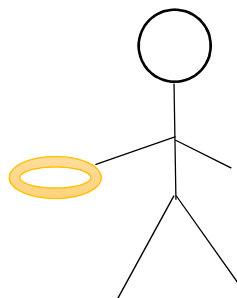
- **„Mišja rupa“**

Za ovaj motorički sadržaj potrebno je od kartona izraditi tunele različitih veličina. Tako izrađeni tuneli zapravo predstavljaju mišje rupe te se nalaze na jednom dijelu dvorane, dok na drugom dijelu dvorane (udaljenost određuje odgajatelj) su postavljene žute loptice koje predstavljaju sir. Broj loptica treba odgovarati broju djece tako da svako dijete ima jednu lopticu. Također, važno je voditi računa da su loptice dovoljno malene da mogu proći kroz tunnel. Svako dijete uzima po jednu lopticu, stane u postavu kolone te jedan po jedan nogom gađaju tunele, tj. mišje rupe koje se nalaze ispred njih. Nakon što su udarili lopticu prema tunnelima, vraćaju se nazad na početno mjesto te gađaju ponovno. Kod ovog motoričkog sadržaja važno je da dijete što više nogama barata predmetom, odnosno kada se vraća na startnu poziciju potrebno je poticati dijete da i loptu vodi do početka, bez upotrebe ruku.

- **„Zrake sunca“**

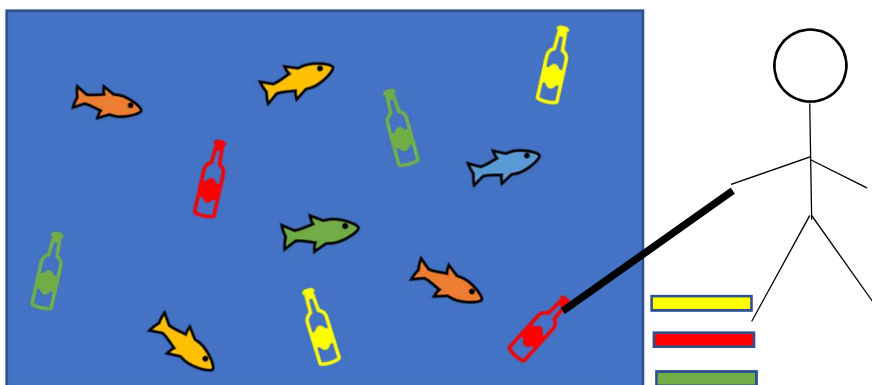
Na jednom dijelu dvorane u kutiji nalaze se žute papirnate kružnice koje je moguće izraditi od hamer papira ili papirnatih tanjura. Žute papirnate kružnice predstavljaju zrake sunca. Na udaljenosti koju odredi odgajatelj s obzirom na dob djece, postavlja se žuti kartonski tuljak s kartonskim stalkom kako bi tuljak stajao uspravno. Tuljak predstavlja središte sunca kojemu nedostaju zrake, stoga djeca trebaju žutim papirnatim kružnicama gađati žuti tuljak kako bi suncu vratili njegove zrake. Djeca stoje u krug oko tuljka te jedan po jedan gađaju središte sunca, nakon što su svi bacili svoje zrake sunca, mogu ih uzeti, vratiti se nazad u početnu poziciju i ponovno gađati jedan po jedan. Također, zbog jednostavnosti izrade ovih predmeta svako dijete može samostalno izraditi svoje zrake sunca.

- **„Očisti more“**

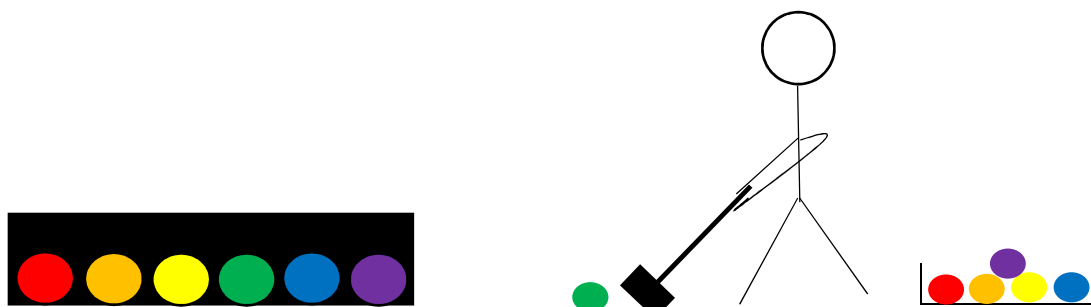
Igra „Očisti more“ poučan je motorički sadržaj gdje je cilj da djeca „očiste“ more. Za provedbu ovog motoričkog sadržaja potrebno je izraditi samostalno ili s djecom u skupini, ribice i boce. Na odgajatelju je da se odluči za tehniku izrade ovih predmeta, ali preporuča se izrada predmeta od kartona zbog svoje jednostavnosti. Važno je napomenuti da izrađene ribice i boce trebaju imati prostor tj. rupu u koji djeca mogu staviti štap. Nakon izrađenih ribica i boca, na jedan dio dvorane postavi se plava podloga (plahta, platno, strunjača) koja predstavlja more te se na podlogu poslože ribice i boce. Svakom djetetu se podijeli po jedan štap s kojim moraju naciljati bocu te sa štapom prenijeti bocu u kutiju koja stoji pored platna i predstavlja otpad. Također, moguće je i napraviti boce različitih boja te ih onda djeca trebaju svrstavati u njima

pripadajuće kutije. Na ovaj način je učenje o čišćenju mora i okoliša integrirano u kineziološke sadržaje.

- „Dugine boje“

Kao i u prethodno navedenoj igri, i u ovoj kineziološkoj igri fokus je stavljen na ciljanje, odnosno djeca kad ciljaju ne ispuštaju određeni predmet iz ruke. Stoga su za ovaj motorički sadržaj potrebni štapovi različitih veličina koji na dnu imaju prilijepljen karton te time liče na štapove za golf. Na jednom kraju dvorane nalazi se kartonska kutija koja ima 6 rupa i svaka rupa je obojana duginim bojama (ljubičasta, plava, zelena, žuta, narančasta i crvena), dok su na drugom kraju dvorane postavljene loptice koje su isto tako obojane duginim bojama. Cilj je da djeca s određene udaljenosti ciljaju kutiju s rupama, ali na način da pridruže odgovarajuću boju loptice pripadajućoj rupi na tunelu. Valja voditi računa da rupe na kutiji budu dovoljne veličine kako bi loptica prošla kroz rupu.

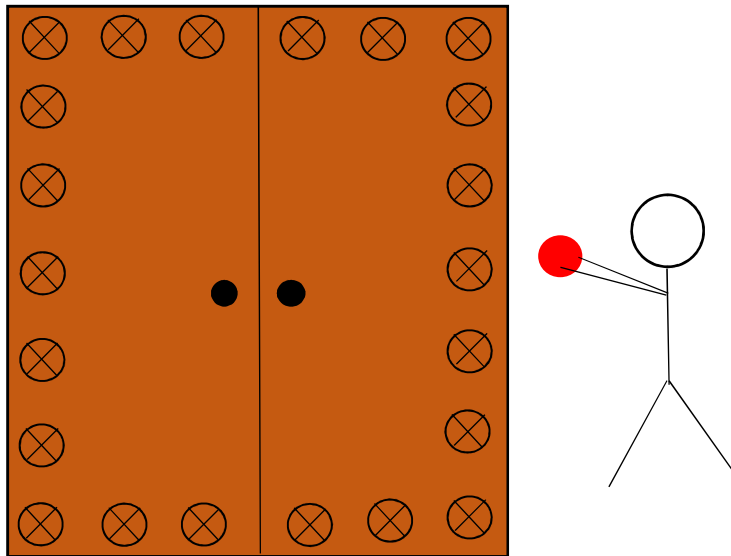
- **„Pometi smeće“**

Za ovaj motorički sadržaj moguće je koristiti štapove iz prethodno objašnjene igre. U razne dijelove dvorane postave se zgužvani papiri i plastične boce te na različitim krajevima dvorane se postavi velika žuta kartonska kutija i velika plava kartonska kutija. Cilj je da djeca sa štapovima, koji u ovom slučaju predstavljaju metle, pometu papire i plastične boce u njima odgovarajuće kutije. Točnije rečeno, papire u plavu kutiju, a plastične boce u žutu kutiju. Ovom aktivnošću osim što djeca osvještavaju važnost čišćenja i usvajaju životno-praktične djelatnosti, ujedno i uče o recikliranju otpada.

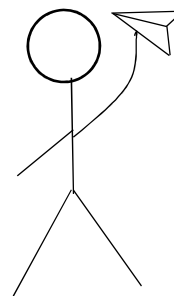
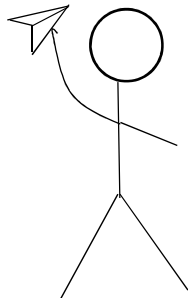
- **„Sagradi ormar“**

Za provedbu ovog motoričkoga sadržaja nužna je plahta i dovoljan broj lopti za svako dijete. Važno je napomenuti kako su potrebne lopte koje se odbijaju od podloge. Preko cijele plahte potrebno je što jednostavnije nacrtati ormar koji na svojim rubovima ima i nacrtane čavlice veličine lopti koja djeca koriste. Motorički sadržaj je zapravo vrlo jednostavan, djeca trebaju ići oko ormara te na svaki čavlic baciti loptu i zatim ju uhvatiti s obje ruke. Kako bi djeca imala dovoljno mjesta za provedbu ovog motoričkog sadržaja, poželjno je pripremiti više plahti s naslikanim ormarom te ravnomjerno rasporediti djecu po prostoru.

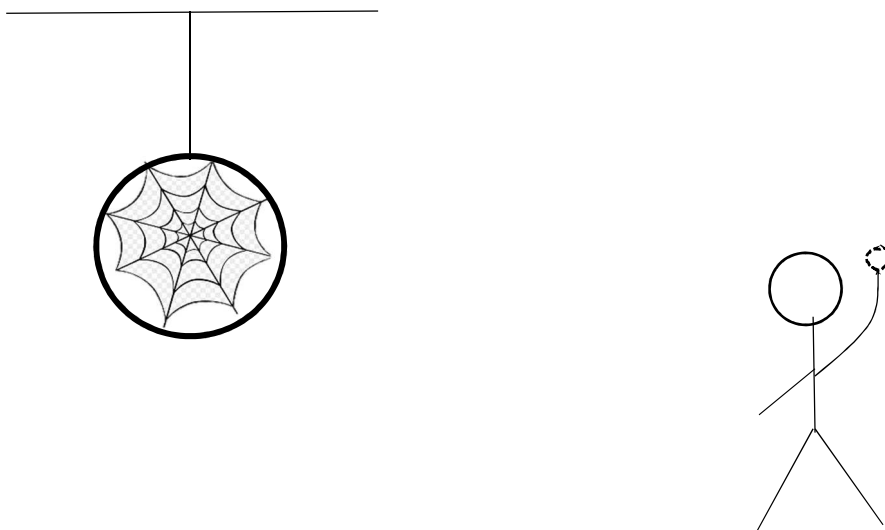
- **„Leti, leti...avion“**

S ovim motoričkim sadržajem djeca su se vjerojatno već susretala, a vrlo je koristan za usvajanje motoričkog znanja bacanja. Prije odlaska na otvoreni prostor ili u dvoranu djeca u skupini trebaju izraditi tj. dizajnirati svoje papirnate avione te ih mogu ukrasiti i izraditi na način koji oni to žele. Nakon što je svako dijete napravilo svoj papirnati avion, djeca mogu bacati svoje avione po prostoru pri čemu odgajatelj treba voditi računa o tehnici bacanja predmeta, tj. je su li ruka i lakat dovoljno visoko, rotira li dijete svoje tijelo pri bacanju aviona i sl. Poželjno je da odgajatelj, prije nego što djeca počnu bacati svoje avione, pokaže kako pravilno baciti avion u zrak.

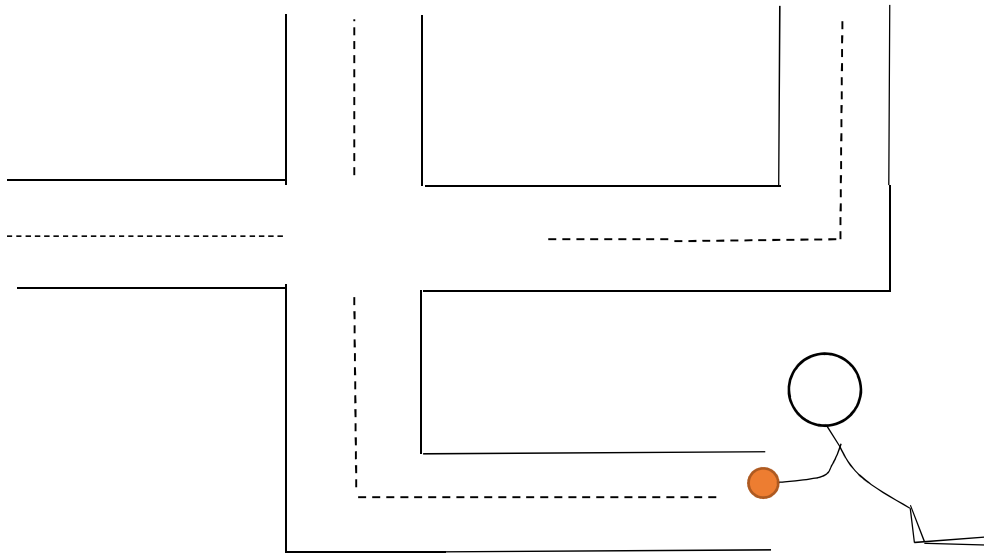
- **„Nahrani pauka“**

Kod provedbe ovog motoričkog sadržaja postoje dvije solucije izrade „paukove mreže“. Jedna je da se na veliki обруč zalijepi selotejp u obliku paukove mreže, dok je druga solucija da se zalijepi čičak u obliku paukove mreže. Na обруč s paukovom mrežom zaveže se špagica tako da se može objesiti negdje u prostoru. Odgajatelj može odabrati jednu od solucija prema vlastitoj želji i materijalnim mogućnostima. Nakon izrade paukove mreže, potrebno je oko loptica manje mase zalijepiti vatu kako bi se bačene loptice zadržale na „paukovoј mreži“. Dakle, cilj je da djeca u postavi kolone lopticama oko koje je zalijepljena vata gađaju „paukovu mrežu“.

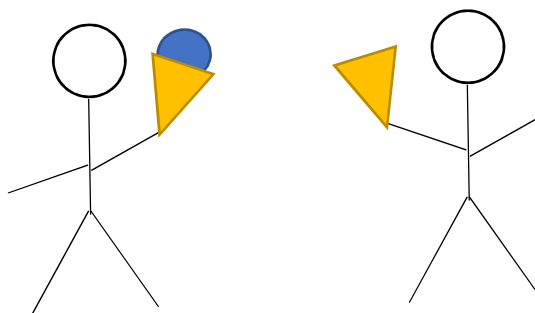
- **„Prati cestu“**

Ovaj vrlo jednostavni motorički sadržaj moguće je provesti i unutar sobe gdje odgojno-obrazovna skupina boravi. Od selotejpa ili neke druge trake izradi se cesta koja bi se sastojala od semafora, raskrižja, pješačkih prijelaza, prometnih znakova itd. Na odgajatelju je koliko će biti kreativan u izradi ove „ceste“. Nakon što odgajatelj pripremi prostor za ovaj motorički sadržaj djeca trebaju rukom voditi malu lopticu po cesti te usto voditi računa da poštuju sva prometna pravila. Ovime odgajatelj može integrirati sadržaje iz drugih odgojnih područja u kineziološku metodiku.

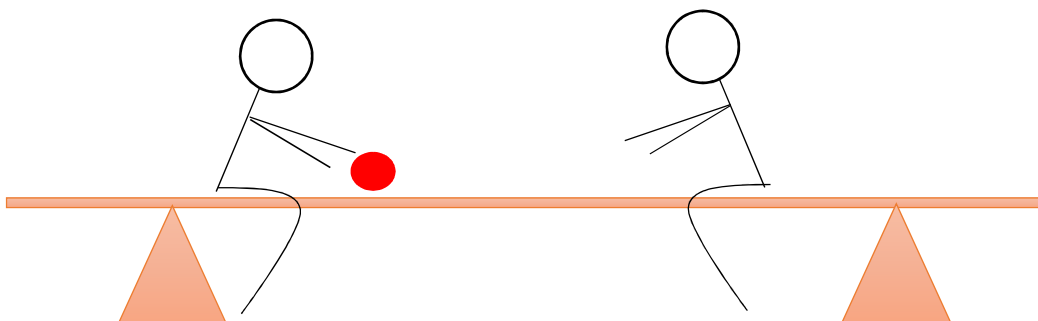
- **„Vrući sladoled“**

Za provedbu ovog motoričkog sadržaja nije potrebno ništa dodatno izrađivati, odnosno potrebni su čunjevi i balon ili lopta. Djeca stoje u krugu i svatko od njih ima po jedan čunj u rukama tako da je vrh čunja okrenut prema dolje. Kod jednog djeteta je u rupi od čunja stavljen balon, tj. lopta te na taj način čunj i balon (lopta) vizualno izgledaju kao sladoled. Cilj je da djeca jedan do drugog prebacuju balon (loptu) iz jednog čunja u drugi što brže. Onome kome lopta ispadne dobiva određeni zadatak (npr. baci loptu triput u zrak) ili se može igrati na ispadanje, ovisno o dobi djece.

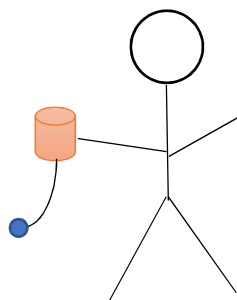
- **„Dodaj prijatelju“**

Kao i za prethodni motorički sadržaj, za provedbu ovog motoričkog sadržaja nije potrebna velika priprema. Jedino što je potrebno je klupica i lopta. Djeca u parovima okrenuti jedno prema drugome sjede na klupici te se dodavaju loptom, s time da moraju voditi računa da lopta ne padne s klupice. Odgajatelj može stupnjevito prilagođavati ovaj motorički sadržaj tako da koriste lopte različite veličine ili i neke druge predmete koji se kotrljaju, kao npr. valjak.

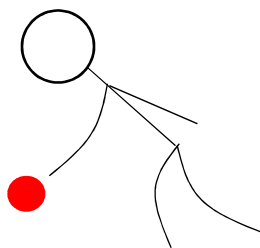
- **„Uhvati loptu čašom“**

Za svako dijete je potrebno pripremiti plastičnu ili kartonsku čašu te lopticu koja je špagom povezana za dno čaše. Loptica mora biti dovoljno malena da stane u čašu te ju je moguće izraditi od zgužvanog papira i selotejpa, ili to može biti i ping pong loptica ili kutijica od kinder jajeta. Cilj je da dijete pokretima jedne ruke pokuša ubaciti lopticu u čašu. Ovisno o razvojnim mogućnostima djeteta špaga na čaši može biti duža ili kraća.

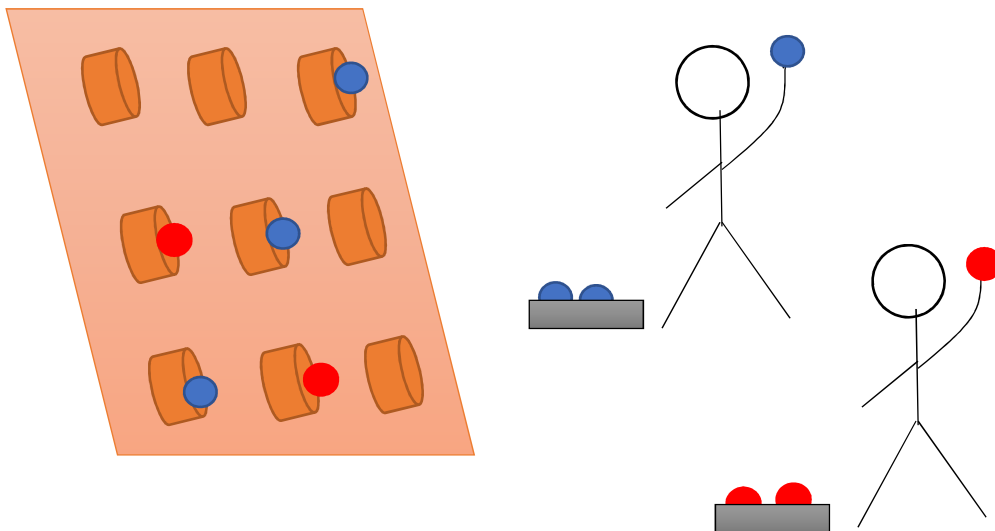
- **„Mini kuglanje“**

Ovaj motorički sadržaj provodi se kao i klasično kuglanje, jedino što su predmeti izrađeni od pedagoški neoblikovanih materijala. Potrebno je 5 plastičnih boca obojati i ukrasiti po želji, a u izradi je poželjno i da sudjeluju djeca jer će onda imati i veću motivaciju za provedbu ovog motoričkog sadržaja. Ujedno potrebno je pripremiti i loptice koje djeca mogu primiti jednom rukom. Na određenoj udaljenosti postavi se 5 ukrašenih plastičnih boca te je cilj da djeca sruše što veći broj čunjeva tako što bacaju lopticu po podu. Odgajatelj ovaj motorički sadržaj može predvidjeti kao natjecanje ili kao individualna igra.

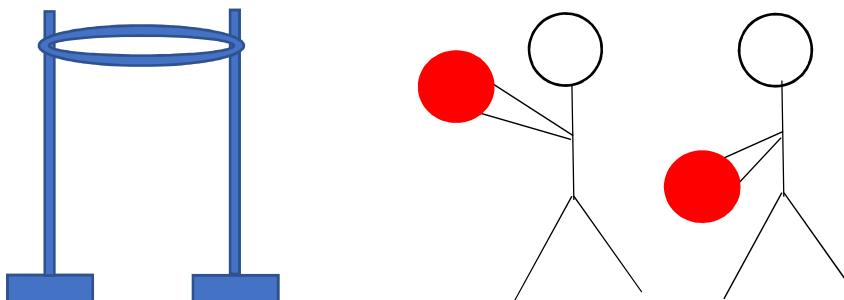
- **„Križić-kružić“**

Provedba ovog motoričkog sadržaja bazira se na klasičnoj igri „Križić-kružić“ te zahtjeva malo složeniju pripremu, odnosno treba se izraditi podloga na kojoj je postavljeno 6 koševa (po 3 koša u svakom redu i stupcu). Pri provedbi ovog motoričkog sadržaja djecu se treba podijeliti u dva tima pri čemu jedan tim dobije crvene loptice, a drugi tim plave loptice. Cilj ove igre je da djeca gađaju koševе koji su pričvršćeni na podlozi tako da uspiju povezati 3 loptice u nizu. Onaj tim koji prvi to uspije ostvariti je pobjednik.

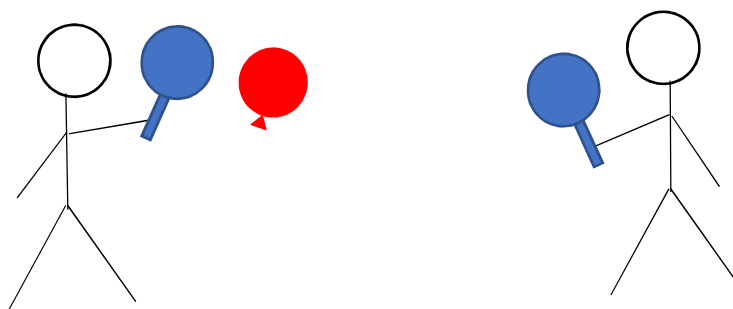
- **„Mini košarka“**

Čest je slučaj da odgajatelji u skupini nemaju koševе za košarku, ali uz improvizaciju s različitim sportskim rekvizitima moguće je složiti prilagođeni koš. Potrebna su dva štapа, dva stalaka za štapove, dvije kvačice za štapove i jedan obruč. Štapovi se postavе u stalak te se vrhovi štapova povežu obručem koji je pričvršćen kvačicama za štapove. Ovakav improvizirani koš može se koristiti za klasičnu igru košarke ili mogu jedan po jedan u postavi kolone gađati loptom koš s određene udaljenosti.

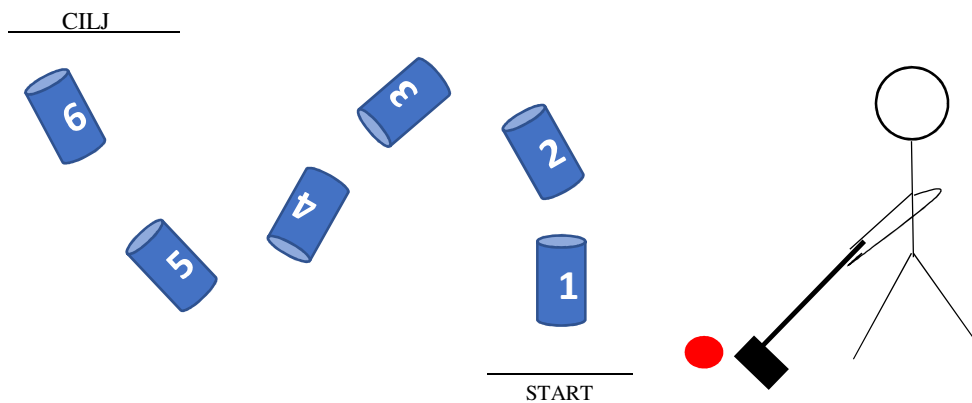
- **„Ping pong baloni“**

Kao što i u samom naslovu igru je istaknuto, za ovaj motorički sadržaj su potrebni baloni. Točnije, izrade se reketi od papirnatih tanjura i komada drva te se djeca u parovima dodaju balonom, ali odbijajući balon reketima. Cilj je da djeca što više puta udare balon reketom, tj. da balon što manje puta padne na pod.

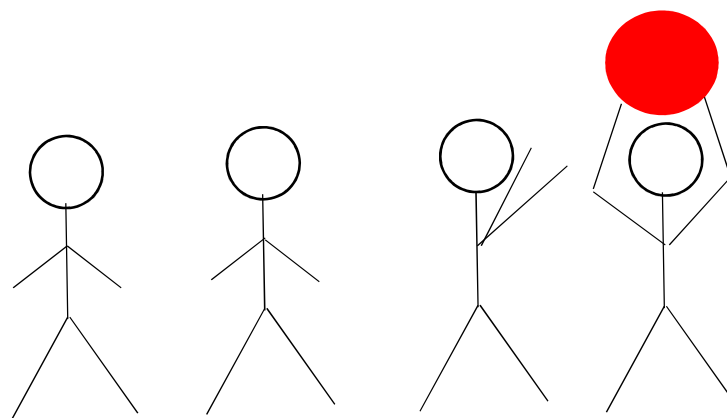
- **„Mini golf kroz tunele“**

Potrebno je izraditi palice kao i za igru „Dugine boje“ i „Pometi smeće“ kako bi djeca mogla ciljati tunele lopticama. Od hamer papira izrade se tuneli dovoljno veliki tako da loptice mogu proći kroz njih te prilijepi selotejp za pod. Ovisno o broju izrađenih tunela, svaki se tunel označi određenim brojem. Kod prvog tunela zalijepi se linija za start, dok se kod zadnjeg tunela zalijepi linija za cilj. Djeca trebaju štapom naciľjati loptice tako da prođu kroz sve tunele, odnosno od najmanjeg broja (startne linije) kojim je obilježen tunel, do najvećeg broja (ciljne linije).

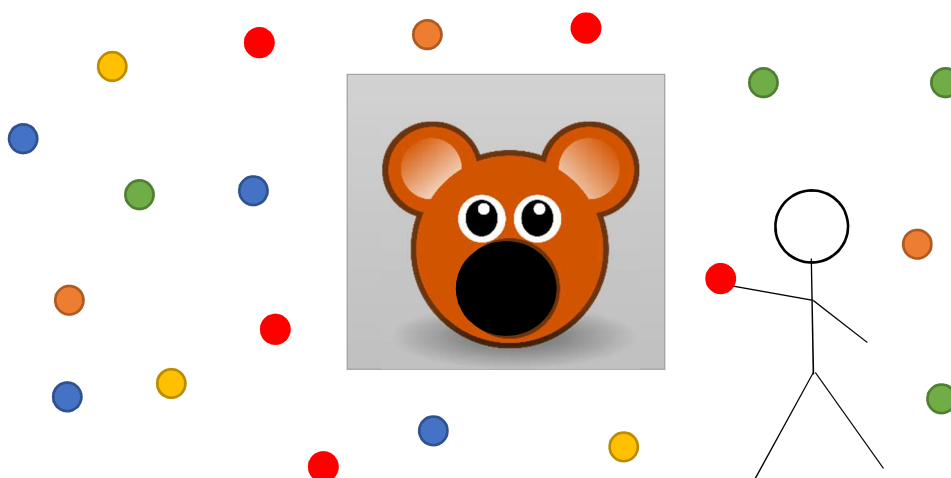
- **„Ljudska gusjenica“**

Jedino što je potrebno za provedbu ovog motoričkog sadržaja jest lopta koja može biti različitih veličina. Bilo bi dobro da odgajatelj ne koristi uvijek istu loptu, već da izmjenjuje različite veličine lopte. Veličina se može kretati od veličine ping-pong loptice, do veličine pilates lopte. Djeca se poslože u organizacijsku postavu kolone, što bliže jedno drugome. Onaj koji je prvi u koloni ima loptu u ruci te ju dodaje preko svoje glave djetetu koji je iza njega, i tako sve do zadnjeg djeteta koji zatim vraća loptu do prvoga u koloni na isti način. Djeca mogu loptu dodavati na različite načine: iznad glave, kroz noge, bočno s lijeve i desne strane s jednom i dvije ruke.

- **„Nahrani životinju“**

U sredini prostora uspravno se postavi kartonska kutija na kojoj je naslikana određena životinja, a na mjestu gdje trebaju biti usta izrezana je rupa. Odgajatelj može sam odlučiti koju životinju će naslikati. Po cijelom prostoru pobacane su malene šarene loptice, a cilj je da djeca u što kraćem vremenu sakupe sve loptice i ubace u usta određene životinje, tj. trebaju nahraniti životinju.

4.2. Prijedlog specifičnih motoričkih sadržaja iz domene baratanja predmetima

- **„Šarena mačka“**

Materijali koji su potrebni za izradu ovog motoričkog sadržaja su komad kartona, šarene slamke, vezica od tenisica, crni flomaster te škare i pištolj za vruće lijepljenje. Na komadu kartonu nacrtaju se obrisne linije mačke i na te iste linije se zalijepe izrezani komadići šarenih slamki. Zadatak je da djeca ukrase obrisne linije mačke tako što će vezicu provlačiti kroz izrezane komadiće šarenih slamki. Djeca ne trebaju nužno ukrašavati mačku samo s izrezanim komadićima slamki, već se mogu koristiti razne

perlice ili neki drugačiji pedagoški neoblikovani materijal za koji odgajatelj smatra da je iskoristiv u ostvarenju ovog motoričkog sadržaja.

- **„Zaveži tenisice“**

Za izradu potreban je komad kartona ili tvrdi hamer papir, vezica od tenisice, flomasteri te škare. Od komada kartona ili tvrdog hamer papira se izreže oblik tenisice te se probuše rupice na mjestima gdje trebaju prolaziti vezice. Cilj je da djeca provuku vezice kroz rupice, kao što se i inače provlače na tenisicama, dok starija djeca mogu i nakon što su provukli vezice na kraju ih zavezati na mašnu, kao što se veže i na običnim tenisicama.

- **„Prati liniju“**

Za ovaj vrlo jednostavni, a koristan motorički sadržaj potrebno je osigurati papire u boji, crni flomaster i škare. Za djecu mlađe dobi pogodno je koristiti obične papire, dok starija djeca mogu koristiti i hamer papire. Papir je potrebno izrezati na manje komade kako bi djeca mogla lakše baratati njime. Na komade izrezanog papira trebaju se nacrtati različite vrste linija (valovite, ravne, kose itd.) koje djeca izrezuju sa škarama. Dakle, djeca sa škarama moraju pratiti linije koje su nacrtane na papiru.

- **„Riba duginih boja“**

Materijali i pribor koji su potrebni za ovaj motorički sadržaj su bijeli tvrdi papir (hamer papir), kolaž i škare. Od hamer papira izreže se oblik ribe, a sredina ribe se izreže tako da se kroz ribu mogu provlačiti trakice šarenog papira ili kolaž papira. Cilj je da djeca kroz prostor između izrezanog papira na ribi, provlače trakice kolaž papira tako da tvore dugine boje.

- **„Izrada nakita“**

Kao i za neke od prethodno objašnjenih motoričkih sadržaja, cilj je provlačenje špagice kroz rupice. Djeci je potrebno osigurati slamke koje mogu sami izrezati na manje komadiće te običnu špagu. Provlačenjem špage kroz slamke djeca mogu izrađivati razni nakit (ogrlice, narukvice, ukrasi za kosu, prsteni i sl.). Kada na špagu provuku kroz dovoljan broj komadića slamki, zavežu se krajevi špage u čvor.

- **„Pišem pismo“**

Potrebni materijali i pribor za realizaciju ovog motoričkog sadržaja su kartonska kutija, skalpel ili škare, papiri u boji, tempere i kistovi. Odgajatelj treba izraditi kutiju i ukrasiti ju da izgleda poput poštanskog sandučića, a na vrhu kutije izrezati otvore i obojati ih u različite boje, ali otvor treba biti što uži, tako da kad djeca ubacuju svoja pisma moraju oprezno i nježno pogoditi otvor i ubaciti svoje pismo u kutiju. Također, poželjno je da pri ubacivanju pisama u kutiju, razvrstaju boju papira u odgovarajuću boju otvora. Kutija za pisma može biti stalno prisutna u odgojno-obrazovnoj skupini tako da djeca konstantno kroz cijeli tjedan ubacuju svoja pisma te bi se na kraju kutija otvorila i podijelila bi se pisma. Ovom aktivnošću osim što se razvija fina motorika, naglasak je stavljen i na jačanju grupne kohezije.

- **„Kasica prasica“**

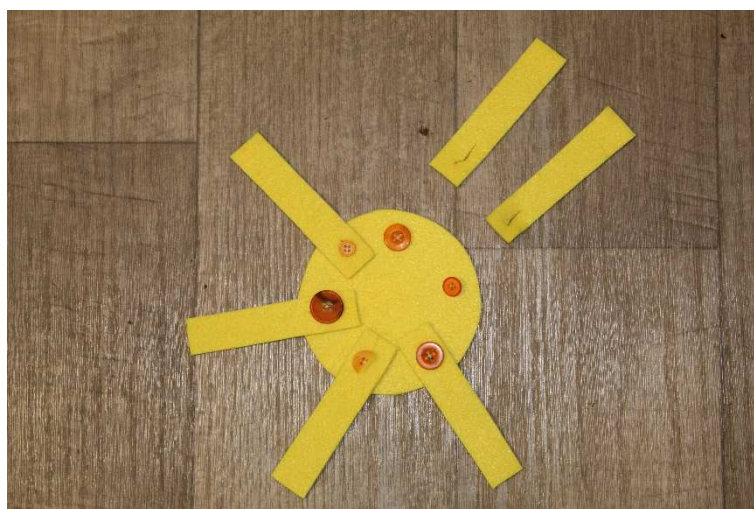
Za izradu „Kasice prasice“ potreban je hamer papir, karton, skalpel, crni flomaster, tempere i kistovi. Potrebno je od hamer papira izraditi 3 kutije, a na vrhu kutije izrezati otvor za kovanice. Svaka kasica se treba označiti simbolima „1 kn“, „2 kn“ i „5 kn“. Djeci se ponude novčići (1 kn, 2 kn, 5 kn) izrađeni od kartona te je cilj da djeca razvrstavaju vrijednosti novčića u njima pripadajuće kasice. Dakle, novčić od 1 kn treba ići u kasicu na kojoj je označena 1 kn. Kao i za motorički sadržaj „Pišem

pismo“, otvori na kasicama trebaju biti maksimalno mali i uski kako bi dječji pokreti bili što precizniji i mirniji kod ubacivanja novčića

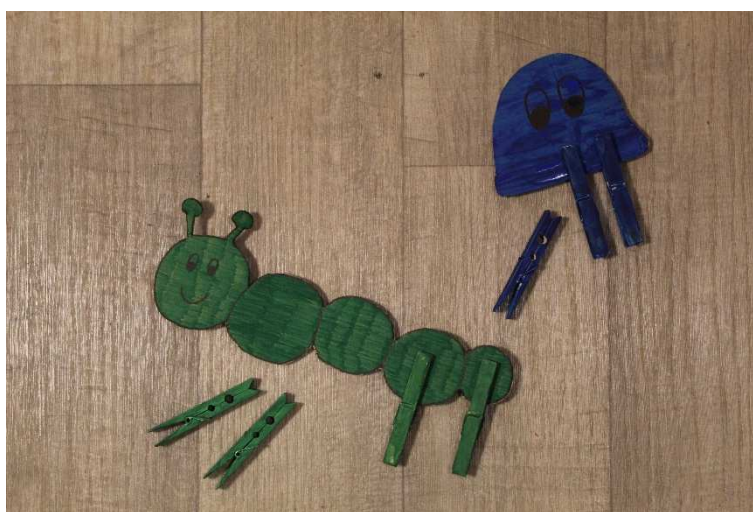
- „Sunčeve zrake“

Materijal i pribor za izradu ovog motoričkog sadržaja jest žuti filc papir, dugmad, škare, igla i konac. Od filc papira se izreže krug koji predstavlja središnji dio sunca te se izrežu i trakice koje predstavljaju zrake sunce. Na rubove izrezanog kruga (središnji dio sunca) prišije se dugmad, a na jedan kraj trakica (zrake sunca) sa škarama se izreže rupica. Cilj je da djeca spoje zrake sunca sa središnjim dijelom sunca tako da dugmad provuku kroz rupicu na jednoj od trakica.

- **„Spoji životinji noge“**

Potrebno je osigurati sljedeći materijal i pribor: karton ili tvrdi hamer papir, drvene štikaljke, crni flomaster, tempere i kistove. Na komadu kartona ili hamer papira nacrtati se životinja koja ima noge, što znači da za ovaj motorički sadržaj nije prigodno crtati, primjerice ribu ili zmiju. Štikaljke se trebaju obojati i ukrasiti tako da je vidljivo kojoj životinji pripadaju. Zadatak je da djeca stave određene štikaljke pripadajućoj životinji tako da određena životinja dobije svoj potpuni oblik koji se sastoji od tijela i nogu.

- **„Utrka bubamara“**

Za ovaj motorički sadržaj potrebno je izraditi dvije bubamare te je potrebno pripremiti dva komada kartona, malo dužu špagu, rolu od papirnatog ručnika, tempere, kistove, škare i pištolj za vruće lijepljenje. Motorički sadržaj provodi se u parovima, odnosno djeca se natječu čija će bubamara prije doći do cilja. Nakon što se bubamare izrade, treba ih povezati malo dužom špagom na rolu od papirnatog ručnika. Cilj je da djeca rukama vrte rolu prema sebi čime se špaga namotava na rolu i bubamara se približava prema djeci. Ono dijete koje brže namota špagu, tj. čija bubamara prva stigne do djeteta taj je pobjednik.

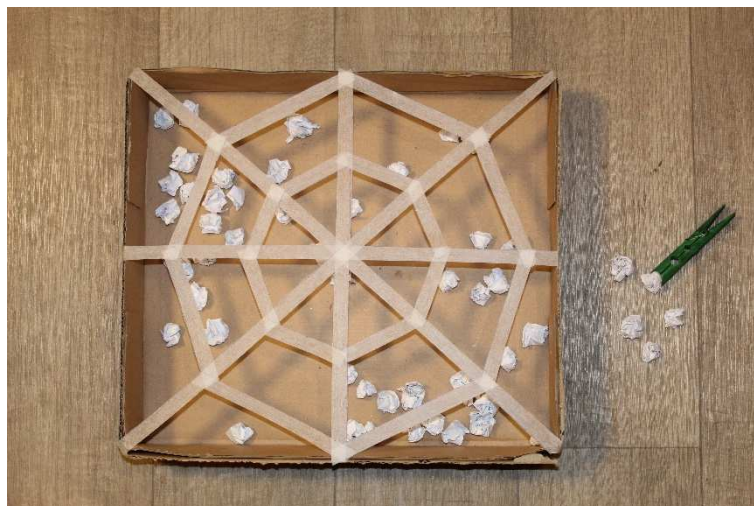
- **„Sladoled na štapiću“**

Potrebno je pripremiti drvene špatule koje se inače koriste za pregled grla, hamer papir u različitim bojama te flomastere i ljepilo. Izrežu se dva komada hamer papira u obliku sladoleda te se samo rubovi međusobno zalijepi tako da između njih bude rupa veličine drvenih špatula. Na drvene špatule flomasterom se napiše određena boja, ali istom bojom kao i naziv te boje. Primjerice, riječ „CRVENA“ se treba napisati i crvenim flomasterom. Vrlo je važno na ovaj način napisati boje na drvene špatule zbog djece koja još ne znaju čitati, a ujedno time razvijaju predčitačke vještine tako što povezuju simbole (slova) s bojom kojom je riječ napisana. Cilj ovog motoričkog sadržaja je da djeca pridruže određenu boju sladoleda pripadajućem štapiću, tj. štapiću na kojem je napisana ta boja sladoleda.

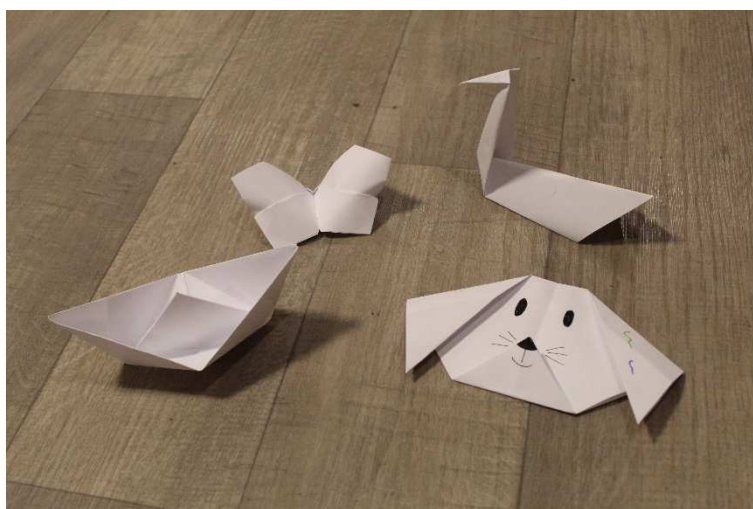
- **„Paukova mreža“**

Za izradu i provedbu ovog motoričkog sadržaja potrebno je pripremiti sljedeće materijale i pribor: kartonska kutija, medicinski selotejp, bijeli komadi papira, drvene štikaljke i škare. Vrhove kartonske kutije treba povezati medicinski selotejpom tako da izgledaju kao paukova mreža, a na dno kutije razbacaju se zgužvani komadići papira u obliku kuglica. Cilj je da djeca običnim drvenim štikaljkama iz kutije izvade jednu po jednu kuglicu od papira. Treba poticati djecu da pri vađenju kuglica iz kutija pokušaju što manje dodirivati špagice, tj. paukovu mrežu.

- **„Origami“**

Za provedbu ovog motoričkog sadržaja potrebno je djeci osigurati papir i škare te po potrebi flomastere ili bojice radi ukrašavanja. Origami tehnika savijanja papira vrlo je korisna za poticanje razvoja fine motorike iz razloga što zahtjeva precizne i mirne pokrete ruku pri savijanju papira, a ujedno je vrlo zabavno i zanimljivo djeci. Origami tehnikom mogu se izraditi razni oblici poput aviona, broda, labuda, leptira, zvijezde i sl. Pri provedbi ovog motoričkog sadržaja odgajatelj se najprije treba dobro pripremiti, odnosno proučiti kako se origami tehnikom stvaraju različiti oblici, kako bi svoje vještine mogao prenijeti djeci da i ona u konačnici uspiju sama oblikovati razne papirnate oblike.

- **„Prozirni snjegović“**

Potrebno je pripremiti prozirnu plastičnu bocu volumena 0,5 litara ili 1 litra, kolaž papir, ljepilo i škare, zgužvani bijeli papir u obliku kuglica i drvena štikaljka. Na plastičnu bocu kolaž papirom zalijepi se snjegović, tj. oči, usta, nos i šal. Djeci se ponude zgužvani komadići papira i drvena štikaljka. Cilj je da djeca „obojaju“ prozirnog snjegovića, odnosno štikaljkom trebaju uhvatiti papirnatu kuglicu i ubaciti ju u plastičnu bocu. Kuglice se trebaju ubacivati sve dok snjegović ne dobije svoju bijelu boju, tj. treba bocu napuniti do vrha.

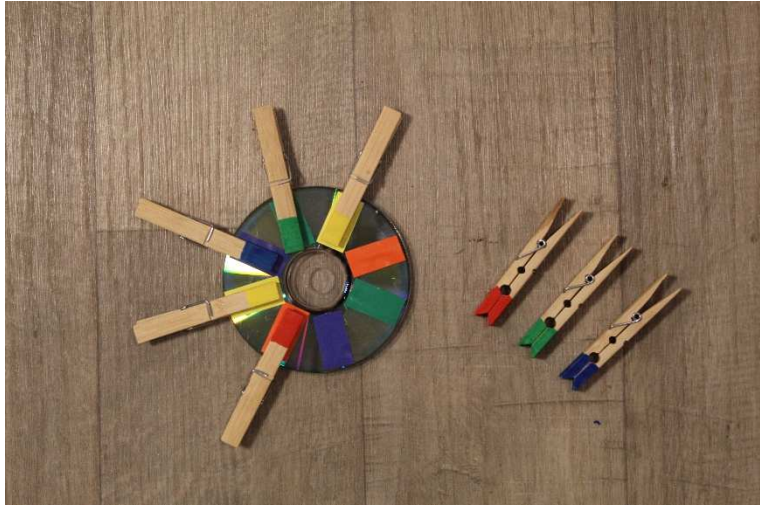
- **„Lude frizure“**

Materijali i pribor za provedbu ovog motoričkog sadržaja su spjalice u raznim bojama, role od toaletnog papir te flomasteri, bojice ili tempere (djeca odabiru likovnu tehniku). Djeci se najprije ponude role od toaletnog papira da ih oboje likovnom tehnikom po želji te zatim nacrtaju lice čovjeka. Nakon što su izradili svoje „čovječuljke“ na vrh role trebaju pažljivo i precizno nataknuti šarene spjalice čime će se čovječuljak kompletirati te će imati „ludu frizuru“.

- **„Pridruživanje boja“**

Za izradu i provedbu motoričkog sadržaja „Pridruživanje boja“ potrebni su kolaž papir, CD, drvene štikaljke, tempere, kistovi, ljepilo i škare. Od kolaž papira izrežu se mali pravokutnici različitih boja te se zalijepe na rubove CD-a, a krajevi drvenih štikaljki se oboje istom bojom kao i pravokutnici na CD-u. Kod ovog motoričkog sadržaja djeca trebaju pridružiti boju pravokutnika na štikaljci s bojom koja je zalijepljena na rubovima CD-a.

5. ZAKLJUČAK

Tjelesna aktivnost kod djece rane i predškolske dobi od iznimne je važnosti jer utječe na optimalan rast i razvoj djeteta (Petrić i sur., 2012) te pridonosi održavanju razine zdravlja. Upravo u tome leži vrijednost provedbe kinezioloških aktivnosti u ustanovama ranog odgoja jer vrlo često one za djecu predstavljaju jedinu priliku za bavljenje tjelesnom aktivnošću u današnjem sedentarnom načinu života (Petrić, 2016).

Srž kinezioloških aktivnosti u ustanovama ranog odgoja čine motorički sadržaji koje odgajatelj osmišljava i prilagođava s obzirom na cilj aktivnosti te mogućnosti i potrebe djece.

Vrijednost ovoga rada jest što je po prvi puta prisutan jedan novi i suvremeni prijedlog motoričkih sadržaja iz domene svladavanje baratanja predmeta koji prate dosadašnje znanstvene spoznaje o razvoju i učenju djeteta. Provedba predloženih motoričkih sadržaja na suvremeni način kod djece potiče razvoj domene baratanja predmeta gdje je naglasak stavljen na integraciju sadržaja iz ostalih domena čime se osigurava motorička pismenost, ali je ujedno naglasak stavljen i na integraciju ostalih područja djetetova razvoja (kognitivni i socio-emocionalni razvoj).

Osmišljeni motorički sadržaji u skladu su sa suvremenim pristupom shvaćanja djeteta u kontekstu ranog odgoja gdje se dijete promatra kao cjelovito biće koje uči integrirano. Stoga provedbom ovih motoričkih sadržaja integriraju se različiti sadržaji odgojno-obrazovnog procesa, odnosno poticanjem motoričkog razvoja, utječe se i na ostala područja razvoja čime se osigurava cjelovit razvoj djeteta.

Nadalje, ovim radom naglasak je stavljen i na igru djeteta koja čini glavni alat pri upoznavanju i istraživanju okoline. Svi motorički sadržaji prožeti su igrom jer igra pridonosi psihičkom i tjelesnom razvoju, a ujedno ima veliku ulogu u socijalizaciji i izgradnji djetetove osobine. U igri, tj. pri provedbi motoričkih sadržaja, cilj je da se poštuje i njeguje dječja znatiželja, interesi i potrebe te da se stvori okruženje u kojemu se potiče sloboda izbora, razvoj autonomije te preuzimanje odgovornosti za svoje postupke.

Također, vrijedno je napomenuti da zbog svoje jednostavnosti izrade i pripreme, navedene motoričke sadržaje moguće je praktično primjenjivati u odgojno-

obrazovnom radu, bez obzira na materijalne uvjete koje dječji vrtić nudi. Osim konkretne primjenjivosti navedenih motoričkih sadržaja u praksi, ovaj rad predstavlja i temelj za daljnja promišljanja o kineziološkim aktivnostima u dječjem vrtiću, kao i o motoričkim sadržajima iz ostalih domena, gdje je fokus stavljen na suvremeni pristup ranog odgoja, tj. pristup koji prepoznaje i uvažava dijete kao cjelovito biće koje je istraživač i aktivni stvaratelj znanja te ima svoje specifične potrebe i prava, kao i specifične stvaralačke i izražajne potencijale (Nacionalni kurikulum za rani odgoj i obrazovanje, 2014).

Pri realizaciji predloženih motoričkih sadržaja najveću ulogu ima odgajatelj te njegov stav o tjelesnom vježbanju i osobna filozofija shvaćanja djeteta. Stoga ono što predstavlja najveći izazov za odgajatelja jest preslika svojeg pozitivnog stava i osobne filozofije shvaćanja djeteta u kineziološke aktivnosti jer ukoliko odgajatelj njeguje i podržava važnost tjelesnog kretanja te poštuje djetetovu individualnost, time stvara poticaju okolinu u kojoj se dijete osjeća sigurno te se potiče stvaranje pozitivnog odnosa prema tjelesnom vježbanju i zdravom načinu života.

6. LITERATURA

1. Dodig, M. (1998). Razvoj tjelesnih sposobnosti čovječjeg organizma. Rijeka: Sveučilište u Rijeci.
2. Findak, V. (2003). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture. Zagreb: Školska knjiga.
3. Findak, V. i Prskalo, I. (2004). Kineziološki leksikon za odgojitelje. Petrinja: Visoka učiteljska škola.
4. Goldberg, S. (2003). Razvojne igre za predškolsko dijete. Lekenik: Ostvarenje d.o.o.
5. Hansen K. A., Kaufmann R. K. i Walsh K.B. (2001) Kurikulum za vrtiće: razvojno-primjereni program za djecu od 3 do 6 godina. Zagreb: Udruga roditelja Korak po korak.
6. Ivanković, A. i Njirić, N. (1979). Pokret i glazba za najmlađe. Zagreb: Školska knjiga.
7. Ivanković, A. (1988). Tjelesne vježbe i igre u predškolskom odgoju: uz primjenu gimnastičkih pomagala i sprava. Zagreb: Školska knjiga.
8. Nacionalni kurikulum za Rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014). Republika Hrvatska. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
9. Neljak, B. (2009). Kineziološka metodika u predškolskom odgoju. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
10. Neljak, B. (2010). Opća kineziološka metodika. Zagreb: Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
11. Oussoren, R. A. (2007) Ples pisanja: progresivni glazbeno-pokretni program razvoja početnih vještina pisanja u djece. Buševac: OSTVARENJE d.o.o.
12. Pejčić, A. (2005). Kineziološke aktivnosti za djecu predškolske i rane školske dobi. Rijeka: Visoka učiteljska škola u Rijeci.
13. Pejčić, A. i Trajkovski B. (2018). Što i kako vježbati s djecom u vrtiću i školi. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci.
14. Petrić, V. (2019). Kineziološka metodika u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju. Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet.

15. Petrić, V. (2016). Tjelesna i zdravstvena kultura u funkciji razvoja hrvatskog društva: analiza tijeka razvoja antropoloških obilježja. U V. Findak (Ur.), 25. Ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske (str. 105-111). Zelina: Hrvatski kineziološki savez.
16. Petrić, V., Novak, D., Matković, B. i Podnar, H. (2012). Razlike u razini tjelesne aktivnosti učenica adolescentske dobi. *Croatian Journal of Education*, 14 (2), 275-291. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/84132>
17. Pišot, R. (2005). Uloga i značenje motoričkih iskustava u integriranom procesu ranog učenja. *Dijete, vrtić, obitelj*, 11 (40), 12-15. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/178144>
18. Ravnić, M. (2015). Uhvati pokret: Bilješke iz dnevnika odgajateljice refleksivne praktičarke. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet, Centar za istraživanje djetinjstva.
19. Prskalo, I. i Sporiš, G. (2016). *Kineziologija*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
20. Sekulić, D. i Metikoš, D. (2007). *Osnove transformacijskih postupaka u kineziologiji*. Split: Fakultet prirodoslovno-matematičkih znanosti i kineziologije Sveučilišta.
21. Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum: rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.
22. Slunjski, E. (2011). *Kurikulum ranog odgoja: istraživanje i konstrukcija*. Zagreb: Školska knjiga d.d.
23. Slunjski, E. (2015). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj pred vratima prakse. *Dijete, vrtić, obitelj*, 21(79), 2-5. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/172537>
24. Vučinić, Ž. (2001). *Kretanje je djetetova radost: priručnik za poticanje dječjeg razvoja*. Zagreb: Foto marketing.